

In the studies of the conceptual and methodological position design principles of the educational process of training managers; expanded and supplemented thematically and terminology that reveals the essence of professional activity manager, features professional practice basic types of activity in the professional reality. On a practical level, the necessity of implementing a high school preparation process of developing forms of professional teacher and student collaboration in the formation of professional managers. Results of the study are important for solving general methodological issues and psychological training managers; research findings and materials can be used in lectures, seminars and in workshops; methodical forms of organization of educational process provides the possibility of individual trajectory of the student improve their own professionalism.

Key words: *economic thinking, professional development, planning professional development manager, psychological training, the criteria of professionalism, levels of professionalism manager.*

Стаття надійшла 4 травня 2015 р.

УДК 159.923

М. П. Козирєв

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТА В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Розглянуто професійне становлення як складне, динамічне, багато-структуроване, стадійне тощо соціально-психологічне явище. Проаналізовано такі складові професійного становлення у процесі навчальній діяльності: професійна спрямованість, самовизначення, ідентифікація, зрілість, надійність професійної діяльності, професійна готовність тощо. Доведено, що професійне становлення майбутнього фахівця є поетапним моментом індивідуально-професійного розвитку, формування професійної компетенції, розкриття його творчого потенціалу, професійної готовності до самостійної трудової діяльності.

Ключові слова: *професійне становлення, професійна спрямованість, самовизначення, ідентифікація, зрілість, надійність професійної діяльності, професійна готовність.*

Постановка проблеми. В умовах розвитку Української держави сучасний вищий навчальний заклад повинен формувати особистість громадянина України, забезпечувати наше суспільство всебічно підготовленими фахівцями, які мають глибокі загальнонаукові та професійні знання, навички наукової роботи, готові до саморозвитку як в умовах професійної діяльності, так і в суспільному та особистому житті. Саме завдяки успішному професійному становленню у студента

формується якості фахівця, з якими він увійде в основну для нього сферу професійної діяльності, де відбуватиметься його подальший розвиток як професіонала та особистості.

Стан дослідження. У сучасній психології є чимало досліджень, присвячених різноманітним психологічним аспектам професійної діяльності особистості загалом (О. Єрмолаєва, Л. Захарова, Е. Зєєр, Є. Климов, Т. Кудрявцев, С. Максименко, С. Марков, А. Маркова, Л. Мітіна, Ю. Поваренков, М. Пряжніков, В. Рибалка, Т. Титаренко, С. Шандрук та ін.) і професійного становлення студентів зокрема (Г. Абрамова, І. Андрійчук, М. Бадалова, О. Бондаренко, Ж. Вірна, Л. Долинська, І. Зязюн, Т. Ільїна, О. Кондрашихіна, Н. Коломінський, З. Кісіль, І. Мартинюк, В. Панок, Н. Пов'якель, Н. Пророк, В. Семиченко, Л. Уманець, Н. Чепелева, Н. Шевченко, Л. Шнейдер та ін.).

Мета статті – розглянути теоретичні підходи до проблеми професійного становлення особистості та складових цього процесу у період навчання у вищому навчальному закладі.

Виклад основних положень. Поняття «становлення» відображає об'єктивний процес перетворення нового предмета або явища з реальної можливості у дійсність. З точки зору філософії, становлення виражає раптову мінливість речей та явищ, їхнє неперервне перетворення з однієї властивості в іншу.

Становленням визначають перехід від однієї визначеності буття до іншої. Усе, що існує, перебуває у становленні, а його буття й є цим процесом. Становлення особистості проявляється в різних царинах людської діяльності, у професійній – лише на певному етапі розвитку особистості (юність) і стає в цей період життя центральним особистісним новоутворенням.

Процес професійного становлення відображає процес професійного саморозвитку людини впродовж життя, у межах якого відбувається становлення професійних видів суб'єктної активності особистості на основі розвитку і структурування сукупності професійно орієнтованих її характеристик, що забезпечують реалізацію функцій пізнання, спілкування та регуляції в конкретних видах діяльності і на відповідних етапах професійного шляху.

Професійне становлення майбутнього фахівця залежить від певних характеристик людини, які визначально детермінують кінцевий успіх становлення студента як професіонала, його професійну діяльність, професійну самореалізацію та соціальний статус. Основними із цих характеристик, на думку В. Бодрова, є: професійна мотивація як спонукальна та спрямовуюча активність особистості на задоволення передусім потреб у праці, професійному самоствердженні,

самореалізації, самовдосконаленні та ін.; загальна і професійна підготовленість у формі базових (для опанування професії) і кваліфікаційних (з урахуванням рівня професіоналізації) знань, навиків і умінь, необхідних для виконання стандартних і нетипових професійних завдань; рівень функціональної готовності і резервів організму до трудової діяльності, розвиток професійно важливих інтелектуальних, фізіологічних і фізичних якостей (сила, швидкість, витривалість і ін.); стан індивідуально-психологічних функцій людини і передусім професійно важливих якостей для конкретної діяльності, що характеризують пізнавальні процеси і психомоторику, темперамент, характерологічні та емоційно-вольові особливості особистості [1].

Основними складовими професійного становлення у процесі навчальної діяльності, на думку автора, виступають: професійна спрямованість, професійне самовизначення, професійна ідентифікація, професійна зрілість, надійність професійної діяльності, професійна готовність тощо.

Професійна спрямованість – це раціонально організована професійна діяльність, спрямована на оволодіння матеріальними і духовними цінностями, необхідними в професійному, соціальному й особистісному аспектах. Вона передує професійному самовизначенню студентів і сприяє вибору з усіх професій такої, що найбільше відповідає їхнім індивідуальним рисам.

О. Єрмолаєва визначає такі етапи професійної спрямованості. Перший пов'язаний з дитячою грою, коли дитина приймає різні ролі і програє елементи пов'язаної з ними поведінки. Другий відображає підліткові фантазії, що зумовлюються різними привабливими для підлітка професіями.

Третій етап – підлітковий – і певна частина юнацького віку охоплює попередній вибір професії, коли різні види професійної діяльності оцінюються з погляду інтересів, здібностей, системи цінностей. І, нарешті, четвертий зумовлений практичним ухваленням рішення, що охоплює два основні компоненти: 1) визначення рівня кваліфікації, обсягу і рівня професійної підготовки і 2) вибір спеціальності [7].

Важливими чинниками, що визначають успішну професійну спрямованість людини, виступають такі базові положення, якими мають керуватися підлітки у виборі сфері професійної діяльності та конкретної професії.

На думку Н. Іванової, ними виступають: усвідомленість вибору професії, яка виражається не тільки у прагненні задовільнити своїм вибором як особистісні потреби у трудовій діяльності, так і бажання принести якомога більше користі суспільству; відповідність професії,

що обирається, інтересам, схильностям, здібностям людини та одночасно потребам суспільства у професійних кадрах певного професійного спрямування, що виражає зв'язок особистісного і суспільного аспектів вибору професії; особистісна активність щодо вибору професії, яка характеризує сутність професійного спрямування особистості. Людина має самостійно обирати професію. В цьому неабияку роль виконують: перші практичні проби трудової діяльності старшокласників, поради батьків та їхній професійний і соціальний досвід, уявлення про світ професій та їхню професійну і статусну значущість тощо; вибір професії, яка дозволяє і надає можливість людині підвищувати трудову кваліфікацію, збільшувати заробітну плати внаслідок зростання професійного досвіду і майстерності, можливість реалізувати у громадській діяльності, задовольняти потреби життєдіяльності як особистості, так і членів своєї родини [8].

Професійна спрямованість, на думку В. Зінченко, охоплює освітній, біологічний, психофізіологічний та особистісний компоненти. Освітній компонент проявляється у спеціальних здібностях і навичках до обраних предметів, які відображаються у навчально-виховному процесі та конкретизуються у навчальному плані підготовки фахівця. Біологічний компонент містить природно-біологічні передумови професійної спрямованості.

Цей компонент ґрунтується на формуванні професійно актуальних потреб і здібностей особистості, засвоєнні нею соціальних цінностей, що мають виражену практичну значущість і відображаються в професійно-прикладній діяльності. Психофізіологічний компонент ґрунтується на створенні найсприятливіших умов для нормального функціонування й відтворення навчально-професійної діяльності, у збереженні здоров'я і працездатності через зниження нервово-психічного напруження, поєднання фізичної праці з розумовою, раціоналізації режимів праці та відпочинку. Особистісний компонент передбачає формування самоактуалізації та самореалізації в професійній діяльності майбутніх фахівців. Особистості з вираженою потребою в самоактуалізації та самореалізації зазвичай обирають активну позицію в житті, вони більш комунікативні [6].

Професійне самовизначення є важливим етапом розвитку особистості, адже вчасне і правильне самовизначення сприятиме ефективному і максимально продуктивному професійному розвитку. Професійне самовизначення – це вибір людиною напряму і змісту свого професійного розвитку, сфери та засобів реалізації індивідуальних якостей й здібностей, професійного середовища для втілення своєї життєвої мети та моральних цінностей; це – цілісний, інтегративний процес,

у якому реалізуються основні життєві цінності людини і конкретизуються аспекти її професійного самовизначення.

Сутністю професійного самовизначення, як стверджує К. Абульханова-Славська, є самостійне й усвідомлене знаходження смислів виконуваної роботи та всієї життєдіяльності в конкретній культурно-історичній (соціально-економічній) ситуації. Професійне самовизначення здійснюється впродовж професійного життя: особистість постійно рефлексує, переосмислює своє професійне буття і самоутверджується в професії [1]. На думку Є. Климова, існують два рівні професійного самовизначення: 1) гностичний (перебудова свідомості і самосвідомості); 2) практичний (реальні зміни соціального статусу людини) [10].

М. Пряжніков, підкреслюючи нерозривний зв'язок професійного самовизначення із самореалізацією людини в інших важливих сферах життя, відзначає, що: «суттю професійного самовизначення є самостійне і усвідомлене знаходження значень обраної або вже виконуваної роботи і всієї життєдіяльності в конкретній культурно-історичній (соціально-економічній) ситуації, а також знаходження значення в самому процесі самовизначення». Він запропонував змістовно-процесуальну модель професійного самовизначення: усвідомлення цінності суспільно-корисної праці і необхідності професійної підготовки (ціннісно-моральна основа самовизначення); орієнтування в соціально-економічній ситуації і прогнозування престижності обраної праці; загальне орієнтування у світі професійної праці і виділення професійної мети – мрії; визначення ближніх професійних цілей як етапів і шляхів до віддаленої мети; інформування про професії і спеціальності, відповідні професійні навчальні заклади і місця працевлаштування; уявлення про перешкоди, що ускладнюють досягнення професійних цілей, а також знання своїх достоїнств, що сприяють реалізації намічених планів і перспектив; наявність системи резервних варіантів вибору на випадок невдачі за основним варіантом самовизначення; початок практичної реалізації особистої професійної перспективи і постійне корегування намічених планів за принципом зворотного зв'язку [14].

Отже, професійне самовизначення студентської молоді розглядається нами як невід'ємна частина цілісного процесу соціального самовизначення, що пов'язана із вибором нею професійного середовища, «приєднання» до професійної групи як до певної сфери соціальної активності.

Важливе місце у професійному становленні студента посідає формування його професійної ідентичності, що є результатом

усвідомлення індивідом своєї totoжності з професійною діяльністю та спільною, знання меж своєї професійної компетенції та впевненості у своїй ефективності, відчуття себе як професіонала.

Професійна ідентифікація є невід'ємною частиною професійної спрямованості особистості, що передбачає прийняття провідних професійних ролей, цінностей та норм, наявність мотиваційних структур, які спонукають особистість до ефективної професійної діяльності. Досягнення професійної ідентичності знижує тривожність, невпевненість, авторитарність, підвищує особистісний потенціал.

У дослідженні Ж. Вірної виділяються такі форми професійної ідентифікації: контрастно-позитивна – повний збіг в оцінюванні реального Я, ідеального Я і професійного Я. Така збалансованість в усвідомленні себе та значення професійної діяльності пояснюється розвинутим соціалізованим смислом, коли людина виявляє вміння чітко визначати та використовувати умови і засоби професійної діяльності; контрастно-негативна – повні розбіжності в оцінюванні реального Я, ідеального Я і професійного Я. Така неузгодженість супроводжується неадекватним усвідомленням себе і професійної діяльності через відсутність (втрату) значення професійної діяльності і, можливо, життєвого смислу; перспективно-позитивна – повний збіг в оцінюванні реального Я та ідеального Я, і професійного Я та ідеального Я, що свідчить про ідеалізоване бачення себе як професіонала. Розбіжності в оцінюванні реального Я і професійного Я пояснюються інструментальними характеристиками самооцінки особистості, позбавленими адекватного стимулювання; перспективно-негативна – збіг в оцінюванні професійного Я та ідеального Я, за неадекватного оцінювання реального Я і професійного Я та ідеального Я і реального Я. Як результат – відбувається деформація в адекватності оцінок і самоконтролю особистості у професійній діяльності та у життєвих ситуаціях; проміжна – порушення ідеального усвідомлення себе і професійного образу, що є результатом не тільки неадекватної самооцінки, але й розбіжність усвідомлення цілей і засобів професійної діяльності із власними можливостями людини [4, с. 185–186].

Професійна ідентичність може виконувати такі функції, як розвиток «професійного почуття», тобто емоційного прийняття себе людиною, яка займається певною справою, усвідомлення певної ментальності, впевненість у своїй професійній приналежності, самостійності та ефективності, переживання своєї професійної цілісності та визначеності. Професійну ідентичність характеризує приєднання та накладання образу професії (зі всіма її закономірностями) на особливості конкретної особистості.

Важливою складовою професійної спрямованості виступає надійність професійної діяльності, під якою прийнято розуміти безпомилкове виконання людиною покладених на неї професійних обов'язків (функцій) впродовж необхідного часу і за певних умов діяльності. Досягнення безпомилкового та своєчасного виконання дій і діяльності є результатом надійного функціонування різних підсистем організму, психіки людини, також її професійної підготовки і досвіду.

В інженерній психології надійність – це «сукупна професійна якість, що є властивістю системи (чи її окремих частин), яка визначається через категорію станів, а стан оцінюється тим, наскільки у даний момент людина чи система управління відповідають вимогам, що до них висуваються» [3, с. 98].

Професійну надійність спеціаліста визначають як таку властивість людини, що характеризує її здатність безвідмовно виконувати діяльність упродовж певного терміну часу за конкретних умов; як здатність зберігати потрібну якість у встановлених умовах упродовж установленого часу.

Так, оцінка надійності людини в системах «людина-техніка» ґрунтується на безпомилковості її дій та відновленні її працездатності. Надійність людини, на відміну від надійності технічних пристроїв, є «складна нелінійна функція її професійної придатності, здатності до навчання, тренуваності, стресової усталеності, психофізіологічного стану й морально-психологічних якостей» [3, с. 97].

3. Кісіль акцентує на тому, що професійна підготовка фахівців у ВНЗ, діяльність котрих пов'язана з роботою в екстремальних умовах, окрім оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, повинна обов'язково включати процес формування професійної надійності. Недоліки й прорахунки на цьому етапі підготовки фахівця можуть у подальшому призвести до того, що людина, пройшовши професійно-психологічний відбір, оволодівши сукупністю спеціальних знань і умінь у ВНЗ, не зможе в подальшій самостійній професійній діяльності працювати на необхідному рівні надійності [9].

Невід'ємним компонентом професійного становлення виступає така якість майбутнього фахівця, як професійне самовдосконалення. Професійне самовдосконалення є специфічним видом професійного становлення, невід'ємною складовою професійної підготовки. Воно є результатом свідомої взаємодії майбутнього фахівця з конкретним професійним середовищем, у процесі якої він реалізує власні потреби розвинути у себе такі особистісні якості, які забезпечують успішність його майбутньої професійної діяльності та життєдіяльності загалом. Отже, професійне самовдосконалення – це свідомий, цілеспрямований

процес підвищення рівня своєї професійної компетентності та розвитку професійних якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та особистої програми розвитку.

Прагнення до професійного самовдосконалення є вторинним щодо загальної мотивації професійного становлення фахівця, ставлення особистості до професійних вимог. Адже передумовою професійного самовдосконалення є ставлення фахівця до вимог, що пред'явлені: якщо особистість має індивідуальне ставлення до професійної діяльності, то професійний розвиток не відбудеться.

Тільки за свідомого прийняття професійних вимог особистість відчуватиме потребу в самовдосконаленні, яка забезпечується механізмом постійного подолання внутрішніх суперечностей між рівнем професійної готовності фахівця (Я-реальне професійне) та змодельованим її рівнем (Я-ідеальне професійне).

Оскільки самовдосконалення – процес неперервний, діалектично розвивається, то уявлення фахівця про Я-ідеальне професійне постійно змінюється, а вимоги до себе постійно зростають. Це зумовлює нескінченність процесу професійного самовдосконалення, його тривалість у професійному житті особистості.

На думку А. Фонарьова, основними напрямками професійного самовдосконалення особистості виступають: 1) розвиток світоглядної та позиційної визначеності, моральності, розширення світогляду; 2) удосконалення професійних і комунікативних якостей; 3) формування загальної, технічної, правової та педагогічної культури, естетичних і фізичних якостей; 4) постійне оновлення знань, удосконалення практичних навичок і вмінь; 5) формування навичок самостійної роботи над собою, здатності до постійного самовдосконалення, усталеної мотивації професійного та особистісного розвитку; 6) опрацювання вміння керувати власною поведінкою, потребами та почуттями, оволодіння методами та прийомами емоційно-вольової саморегуляції тощо [15].

Професійна зрілість є найбільш важливим етапом професійного становлення особистості. Професійну зрілість можна визначити як «властивість суб'єкта праці, що характеризується вищим рівнем особистісного та професійного розвитку і проявляється у високому професіоналізмі, кваліфікації та компетентності, а також у гармонійному розвитку моральних, етичних, культурних, соціальних і професійно значущих якостей і рис особистості» [11].

Професійна зрілість – це системна якість особистості, яка формується у процесі професіогенезу особистості й відображає його якість, зазначає Ю. Поваренков.

Професійна зрілість стає необхідною умовою досягнення акме особистості, мотивом і базовою цінністю професіонала та за структурою складається з професійної спрямованості особистості як відповідності здібностей і вмінь людини вимогам професії; розвиненої професійної свідомості; наявності власної професійної філософії; розвиненої професійної рефлексії; позитивної професійної Я-концепції; професійної мобільності як постійної готовності до навчання; відповідності сенсожиттєвих орієнтацій професійним цілям; сформованої професійної ідентичності.

Ю. Поваренков визначає професіоналізм фахівця на основі двох критеріїв: об'єктивного (зовнішнього) і суб'єктивного (внутрішнього), співвідношення яких стає основою професійної рефлексії та виглядає як співвіднесення розуміння суб'єктом своїх здібностей і навичок із вимогами професії [12].

Професійна готовність є проявом всіх аспектів особистості в їх цілісності, що забезпечує можливість ефективного виконання професійних функцій.

Це складне особистісне утворення, яке становить систему професійно значущих якостей і психічних станів, які у сукупності зумовлюють швидку адаптацію людини до професійних умов, успішність здійснення професійної діяльності і визначають спрямованість її професійно особистісного зростання.

В. Толочек виділяє такі підходи з метою розкриття суті психологічної готовності та шляхи ефективного впливу на його формування: функціональний, особистісний і особистісно-діяльнісний.

У межах названих підходів визначають готовність до професійної діяльності як: цілісний прояв особистості, що посідає місце між психічними процесами і властивостями особистості, й розглядається у взаємозв'язку із настановою до діяльності; містить усвідомлювані та неусвідомлювані настанови, усвідомлення завдань, вибір моделі ймовірної поведінки, визначення оптимальних способів діяльності, оцінку своїх можливостей; готовність виявляється ширшим поняттям, ніж настанова; стала характеристика особистості, яка постійно присутня у структурі психіки й не вимагає спеціального формування залежно від визначних завдань; сукупність якостей особистості, що визначають її придатність до діяльності, серед яких називають активне позитивне ставлення до діяльності; наявність сприятливих психічних станів для виконання діяльності, схильність займатись нею із переходом у захоплення, певні психологічні особливості в сенсорній і когнітивній сферах для конкретного виду діяльності, склад знань, умінь, навичок у певній сфері; цілісний феномен особистості, що містить

спрямованість на результат, психічну спрямованість, емоційну стабільність тощо [16].

Щодо структури професійної готовності фахівця, то, на думку К. Дурай-Новакової, вона охоплює такі компоненти: мотиваційний (професійно значущі потреби, інтереси і мотиви професійної діяльності); орієнтаційно пізнавально-оцінний (знання і уявлення про зміст професії, вимоги професійних ролей, способи рішення професійних завдань); емоційно-вольовий (почуття відповідальності за результати професійної діяльності, самоконтроль, вміння керувати діями, завдяки яким здійснюється виконання професійних обов'язків; операційно-дієвий (мобілізація і актуалізація професійних знань, умінь і навиків та професійно значущих властивостей особистості, адаптація до вимог, умов професійної діяльності тощо.

Основна особливість професійної готовності як стійкої системи якостей особистості полягає в тому, що вона формується упродовж усього періоду професійного навчання і діяльності, не вимагає формування безпосередньо перед виконанням певного завдання і проявляється як спрямованість особистості [5].

Висновки. Професійне становлення особистості під час навчання у ВНЗ – складний, динамічний процес, у якому неабияку роль виконують якості особистості, які розвиваються і вдосконалюються у процесі здобуття професійної освіти, самоосвіти і виховання. Професійне становлення майбутнього фахівця є поетапним моментом індивідуально-професійного розвитку, формування професійної компетенції, розкриття його творчого потенціалу, професійної готовності до самостійної трудової діяльності.

Перспективи досліджень убачаємо в детальнішому вивченні основних складових професійного становлення студентів, пов'язаних із соціальними, етнічними, соціальними, тендерними тощо характеристиками людини.

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегии жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 209 с.

2. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности: учебное пособие для вузов / В. А. Бодров. – М.: ПЕР СЭ, 2001. – 511 с.

3. Бодров В. А. Психология и надежность: Человек в системах управления техникой / В. А. Бодров, В. Я. Орлов. – М.: Ин-т психологии РАН, 1998. – 288 с.

4. Вірна Ж. П. Професійна ідентифікація психолога / Ж. П. Вірна // Актуальні проблеми діяльності психологічної служби системи освіти: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Суми, 2006. – С. 16–19.

5. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: дис. ... канд. пед. наук / К. М. Дурай-Новакова. – М., 1983. – 356 с.

6. Зінченко В. О. Створення комплексу педагогічних умов для підвищення ефективності формування професійної спрямованості / В. О. Зінченко // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2007. – № 12. – Ч. 2. – С. 70–79.

7. Ермолаева Е. П. Психология социальной реализации профессионала / Е. П. Ермолаева. – М.: Ин-т психологии РАН, 2008. – С. 23–85.

8. Иванова Н. Л. Профессиональная идентичность и профессиональное пространство / Н. Л. Иванова, Е. В. Конева // Мир психологии. – 2004. – № 2. – С. 148–156.

9. Кісіль З. Р. Психологічна надійність професіонала як фактор протидії деформації / З. Р. Кісіль // Університет. наук. зап. – 2007. – № 24. – С. 551–556.

10. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения / Е. А. Климов. – М.: Академия, 2004. – 304 с.

11. Овсянецкий Л. П. К вопросу о психологических критериях зрелой личности / Л. П. Овсянецкий // Актуальные проблемы психологии. – Т. 1: Социальная психология. Психология управления. Организационная психология. – Ч. 2. – К.: Ин-т психологии имени Г. С. Костюка АПН Украины, 2001. – С. 105–110.

12. Поваренков Ю. П. Проблемы психологии профессионального становления личности / Ю. П. Поваренков. – Ярославль: Канцлер, 2008. – 400 с.

13. Профессиональное самоопределение и трудовой путь молодежи: монография / отв. ред. В. Л. Оссовский. – К.: Наук. думка, 1987. – 303 с.

14. Пряжников Н. С. Профессиональное и личностное самоопределение. – М.: Ин-т практической психологии; Воронеж: НПО «МДЭК», 1996. – 256 с.

15. Фонарьов А. Р. Розвиток особистості в процесі професіоналізації / А. Р. Фонарьов // Питання психології. – 2004. – № 6. – С. 72–83.

16. Толочек В. А. Современная психология труда / В. А. Толочек. – СПб.: Питер, 2005. – 479 с.

Козырев Н. П. Профессиональное становление студента

Раскрыто профессиональное становление как сложное, динамическое, сложно структурированное социально-психологическое явление. Проанализированы основные составляющие профессионального становления в процессе учебной деятельности: профессиональная направленность, самоопределение, зрелость, надежность профессиональной деятельности, профессиональная готовность и др.

Доказано, что профессиональное становление будущего специалиста является поэтапным моментом личностно-профессионального развития,

формирования профессиональной компетенции, раскрытия его творческого потенциала, профессиональной готовности к самостоятельной трудовой деятельности.

Ключевые слова: профессиональные: становление, направленность, самоопределение, идентификация, зрелость, надежность профессиональной деятельности, профессиональная готовность.

Kozirev M. P. Professional becoming of student

Process of the professional becoming is represented by the process of samorozvitku of man, within the limits of which becoming of professional types of activity of personality is on the basis of development of professionally oriented its descriptions in the concrete types of activity. Come forward the constituents of the professional becoming.

A professional orientation is rational professional activity, directed on a capture financial and spiritual values, necessary in professional, social and personality aspects.

Professional self-determination by a –vibir man straight and to maintenance of the professional development, sphere and facilities of realization of individual qualities and capabilities, professional environment, for embodiment of the vital purpose and moral values.

Professional an identity is the result of awareness of the identity an individual with professional activity and association, knowledge of limits of the professional jurisdiction and confidence in the efficiency, feeling of itself as a professional.

Reliability of professional activity is understood as faultless implementation by the man of the professional duties (functions) laid on it during necessary time and at the set terms of activity. Reliability of professional activity is understood as faultless implementation by the man of the professional duties (functions) laid on it during necessary time and at the set terms of activity.

Professional self-perfection is a conscious, purposeful process of increase of professional competence and development of professional qualities in accordance with the terms of professional activity and personal program of professional development. Professional maturity is characterized the higher level of personality and professional development and shows up in high professionalism, qualification and competence, harmonious development of qualities and lines of personality.

Professional readiness is the display of personality in its integrity, which provides possibility of effective implementation of professional functions, predetermines rapid adaptation of man to the professional terms, progress of realization of professional activity, the orientation of it determines professionally personality growth.

Key words: professional becoming, an orientation, self-determination, authentication, maturity, reliability of professional activity, professional readiness, is professional.

Стаття надійшла 23 квітня 2015 р.